

og naboerne i Sverige, der inden længe skal fælde dom over kernekraftens vel-signelser. Forskningsmæssigt burde Helleviks bog virke som en spore for et parallelt studium af "Socialdemokrater mod EEC", der var virksom i 1971-72 og først formelt blev opløst i 1975 efter den britiske EF-folkeafstemning.

Carsten Lehmann Sørensen

Kinas nye industripolitik - den større industri. Den Ny Verden 13. årg., 1979, nr. 2. 155 s. 19 kr.

Kinas hidtidige udvikling i retning af de 'nyligt industrialiserede lande' og betydelige omlægninger af den økonomiske politik betyder, at titlens 'nye' på mange måder allerede er den forrige industripolitik, en skæbne som skriftet deler med mange bøger om Kina. Det skal ikke lastes forfatterne, ni geografer, sociologer, historikere m.m., der i 1978 besøgte Kina. Det er bestemt værdifuldt, at der er gjort en start på en dansk behandling af emnet.

Kjeld A. Larsen og Knud Erik Skouby tegner sig for 50 pct. af stoffet. Uden strikt definition af industripolitik diskuterer de moderniseringsprogram, planlægning, regionalpolitik, ledelsesformer og værdiløvsdebat. Der er ingen fælles metode eller hovedsynspunkt i forfattergruppens arbejde, men det er en ikke nærmere underbygget grundopfattelse hos dem, at Kina objektivt befinder sig på begyndelsesstadiet af overgangen fra ekstensiv (udbygning af produktionsapparat og inddragelse af nye arbejdere) til intensiv akkumulation (produktivitetsforøgelse med samme arbejdsstyrke). Derfor er produktivitetsforøgelse et "nødvendigt økonomisk krav" - et deterministisk synspunkt der ikke rummer nogen forklaringskraft.

I et uklart afsnit om teknologipolitik, defineret som valg mellem eksisterende teknikker, opstilles den periodiseringshypotese, at tiden siden 1960 kan betragtes som en fase, nu som tilforn præget af princippet om "så vidt muligt at anvende den teknologi der under de givne betingelser er mest effektiv". Det, der har ændret sig, er ifølge forfatterne blot indholdet af effektivitetsbegrebet og definitionen af givne betingelser! Teknologipolitik (mere gængs defineret til at omfatte holdningen til importeret teknologi) har, fordi den involverer spørgsmål om lighed, nationalfølelse, socialismens videreudvikling etc., været emne for vigtige konflikter i Politbureauet. De berøres kun i en henvisning til "de fires" kritik af vestlig teknologi - og her accepteres sejrherrenes historieskrivning, der tilslører, at det snarest var afhængigheden af denne

og naboerne i Sverige, der inden længe skal fælde dom over kernekraftens vel-signelser. Forskningsmæssigt burde Helleviks bog virke som en spore for et parallelt studium af "Socialdemokrater mod EEC", der var virksom i 1971-72 og først formelt blev opløst i 1975 efter den britiske EF-folkeafstemning.

Carsten Lehmann Sørensen

Kinas nye industripolitik - den større industri. Den Ny Verden 13. årg., 1979, nr. 2. 155 s. 19 kr.

Kinas hidtidige udvikling i retning af de 'nyligt industrialiserede lande' og betydelige omlægninger af den økonomiske politik betyder, at titlens 'nye' på mange måder allerede er den forrige industripolitik, en skæbne som skriftet deler med mange bøger om Kina. Det skal ikke lastes forfatterne, ni geografer, sociologer, historikere m.m., der i 1978 besøgte Kina. Det er bestemt værdifuldt, at der er gjort en start på en dansk behandling af emnet.

Kjeld A. Larsen og Knud Erik Skouby tegner sig for 50 pct. af stoffet. Uden strikt definition af industripolitik diskuterer de moderniseringsprogram, planlægning, regionalpolitik, ledelsesformer og værdiløvsdebat. Der er ingen fælles metode eller hovedsynspunkt i forfattergruppens arbejde, men det er en ikke nærmere underbygget grundopfattelse hos dem, at Kina objektivt befinder sig på begyndelsesstadiet af overgangen fra ekstensiv (udbygning af produktionsapparat og inddragelse af nye arbejdere) til intensiv akkumulation (produktivitetsforøgelse med samme arbejdsstyrke). Derfor er produktivitetsforøgelse et "nødvendigt økonomisk krav" - et deterministisk synspunkt der ikke rummer nogen forklaringskraft.

I et uklart afsnit om teknologipolitik, defineret som valg mellem eksisterende teknikker, opstilles den periodiseringshypotese, at tiden siden 1960 kan betragtes som en fase, nu som tilforn præget af princippet om "så vidt muligt at anvende den teknologi der under de givne betingelser er mest effektiv". Det, der har ændret sig, er ifølge forfatterne blot indholdet af effektivitetsbegrebet og definitionen af givne betingelser! Teknologipolitik (mere gængs defineret til at omfatte holdningen til importeret teknologi) har, fordi den involverer spørgsmål om lighed, nationalfølelse, socialismens videreudvikling etc., været emne for vigtige konflikter i Politbureauet. De berøres kun i en henvisning til "de fires" kritik af vestlig teknologi - og her accepteres sejrherrenes historieskrivning, der tilslører, at det snarest var afhængigheden af denne

dvs. teknologi (det irreversible i tilknytningen til det internationale økonomiske system) denne fløj kritiserede.

Det begynder at blive muligt at analysere den politiske og økonomiske udvikling på provinsniveau, og det giver grundlag for at diskutere forholdet mellem to målsætninger Kommunistpartiet har haft: regional udvikling og økonomisk vækst. Som Lardy¹ har vist, undgik kineserne fra 1949 til 76 at måtte sælge vækst for regional udvikling, først og fremmest, fordi centret fastholdt vigtige planlægningsredskaber tværs gennem alle decentraliseringer, men også ved stærk løntilbageholdenhed over for de højest udviklede provinser industriarbejdere. Forfatterne drager ikke den vigtige konklusion, at udligningspolitikken er ophørt efter 1976. Den er ganske vist endnu ikke administrativt umuliggjort - centrets rolle i dobbeltstyringen af virksomhederne eksisterer endnu - men den nuværende anvendelse af økonomiske kriterier for investeringsallokering gavner naturligvis de højest udviklede provinser. Udjævningen af de store forskelle provinser imellem bliver først helt udelukket, når de igangværende forsøg med markedsstyring af større dele af industrien udbredes.

De økonomiske samarbejdsregioner (jingji xie zuo qu) - ikke "storregioner" - kan blive et problem for markedsøkonomiideernes - ofte provinsplacerede tilhængere, fordi de vil/kan komme til at lette central kontrol med ressourcellokeringer. L & S løber ind i et kendt metodeproblem, når de slutter fra omtalen af disse regioner til eksistensen af dem. Mere ihærdig spørgen i Peking kunne have vist, at det først - om nogensinde - bliver en realitet, når der er "opbygget et uafhængigt, forholdsvis altomfattende industrielt og økonomisk system og den teknologiske forvaltning af den nationale økonomi fundamentalt er gennemført".² Men regionernes tvivlsomme eksistens overflødig gør selvfølgelig ikke, at man spørger sig selv, eller kineserne, om følgen af at indskyde disse aktører med rådeområder som Vesteuropa eller Middelhavsområdet i planlægningshierarkiet og i den kinesiske politiske proces. Hvilke relationer kan lederne af disse 1/6 Kina'er udvikle til det nationale og provinsielle niveau?

Revolutionskomiteerne er som bekendt afskaffet til fordel for direktørsystemet og enhvers ansvar for et nøje afgrænset arbejdsområde. Som man udtrykte det på Qinghua, Kinas ledende tekniske højskole: "Arbejderne skal ikke blande sig i teknikkernes ansvarsområde". Vel mener Skouby og Larsen, at teknisk arbejdsdeling kan indvirke på den sociale arbejdsdeling, men de tilslutter sig stort set det teoretiske alibi for den omfattende import af vestlige managementmeto-

1) N. Lardy, Economic growth and distribution in China, Cambridge, 1979.

2) Yu Qiuli i tale ved Daqingkonferencen 7. maj 1977.

der, at det er en del af produktivkræfterne og slet ikke berører relationerne mellem mennesker i produktionsprocessen.

Forfatterne godtager også argumentet for revolutionskomiteernes afskaffelse - at der ikke havde været nyvalg siden oprettelsen i 1969 - og det illustrerer atter svælget mellem eksistens og medieomtale, at en af forfatterne i en bog året før har givet en indgående beskrivelse af disse ikke-eksisterende valg.³

Værdilovsdiskussionen er en uafsluttet økonomisk debat, og der gives afslutningsvis et nyttigt vue over den. Øjebliksbilledet afslører mindst fire opfattelser af den rolle værdiloven skal tillægges i det kinesiske samfund - i hvilket omfang kan den økonomiske udvikling dirigeres politisk af planer, og i hvilket omfang er den bestemt af værdilovens blinde, objektive gennemslag. Siden har synspunktet, at værdiloven bør slå helt igennem som økonomisk regulator, også over for eksempel investeringsallokering, vundet frem. Det er en god pointe, at denne opfattelse stemmer med det traditionelle økonomiske nyttebegreb, og det giver forfatterne anledning til en af de - for få - problematiseringer, der ligger som oaser i ørkenen: stiler Kina mon mod "en ny kapitalisme uden kapitalister?"

I en velgennemtænkt analyse af løn og levestandard, drøfter Ida Andersen, Ida Munk og Uwe Geist individuelt og kollektivt forbrug. At "lønnen er lav, men de kollektive forbrugstilbud forholdsvis veludviklede" har efter artiklens slutning vist sig at være et arbejdsmotivationsmæssigt problem, og fabrikkerne indskærpes nu, at bonusfonds ikke må anvendes til foranstaltninger, der kommer alle til gode (for eksempel bedre helsetjeneste), men om muligt skal bruges til at udbygge akkordlønsystemerne.

Helt relevant udvikler de tre forfattere en nyttig diskussion af den sociale differentiering, mellem arbejdere indbyrdes, arbejdere og bønder, og mellem mand og kvinde. Det kommer klart frem, at kvinderne er en lavindkomstgruppe - de glimrer ved deres fravær i højt lønnet sværindustri og nærværet i kollektive husmorfabrikker med lave lønninger. Det skyldes tildels et uddannelsesmæssigt efterslæb, og netop arbejdskraftens uddannelse og kvalifikationer er emne for Kalus Behrndt og Per Bregengårds grundige artikel, der dog ikke rummer meget nyt.

Det generelle indtryk temanummeret efterlader er, at Kinas politik fastlægges på grundlag af fagøkonomiske diskussioner blandt repræsentanter for en befolkning med stort set identiske interesser. Forfattergruppen er parat til at erklære sin egen indbyrdes politiske uenighed, men konstaterer ofte fuld enig-

3) E. Christiansen og K.E. Larsen, Kina, København, 1978.

hed i Kinas noget større Kommunistiske Parti. Der hersker stor utilbøjelighed til at se selv den statslige økonomiske administration som et område for politisk konflikt - den opfattes snarere som stedet, hvor man iværksætter de planer, der er fastlagt ud fra forestillinger om den optimale udvikling.

I en slags model for tilblivelsen af økonomisk politik inddrages "ideologisk-politiske overvejelser" på linje med betalingsbalanceproblemer m.m., men det fremgår, at egentlig politisk kamp er noget, der forekom for eksempel i Kulturrevolutionens værste år. Derfor tilskrives som i Kina "moderniseringsfløjens" sejr i "tovtrækkeriet", de materielle problemer, mens de fires bande huserede 1966-1976. Man kunne hævde, at Deng Xiaoping vandt ved at klippe tovet over, men rent økonomiske forklaringer på politiske fænomener som lederskiftet i 1976 kan ikke per se udelukkes.

Deres betydning in casu svækkes dog af, at index for industriproduktionen (1957=100) steg fra 232 i 1966 til 502 i 1975:⁴ Den gennemsnitlige industrielle vækstrate i perioden svarer ganske til den nye ledelses ti-årsplan. Samtidig gav det både i 77 og 79 problemer at holde den planlagte vækstrate.

Netop når man vil "analysere årsagerne til den nyere politiske udvikling" er det utilstrækkeligt at forblive ved materielle problemer og 'økonomiske mekanismer'. Forskere som Charles Bettelheim har vist, at det kan lade sig gøre at forene en politisk og økonomisk analyse, og måske ville det have været en fordel, hvis forfattergruppens tværfaglighed havde omfattet politologi og sinologi. Mens for eksempel 10-årsplaner kan udtrykke konsensus hos et ledelsesflertal omkring generelle mål ville det øge forståelsen af den politiske udvikling, for eksempel inden for industripolitik og virksomhedsledelse, hvis man analyserede synspunkter og perceptioner i de forskellige bureaukratier, der har det formelle ansvar for politikken iværksættelse, ud fra en antagelse om at der foregår en løbende politisk kamp mellem et antal aktører, der søger at maksimere deres organisatoriske interesser, blandt andet ved at påvirke policy-udformende organer.

Men det ligger meget fjernt for forfattergruppen at opfatte for eksempel centralisering/decentralisering - en standende strid - som et spørgsmål om at flytte magt mellem parti- og statsorganer på forskellige trin, og endnu fjernere at analysere de politiske virkninger af at overdrage mere magt til virksomhedsledere og disciplinere arbejdskraften stærkere end hidtil, i produktivitetsforøgelsens navn.

Manglen på en redaktionssekretær til at disciplinere skrivekraften mærkes i dette hæfte. Fægtningen er til tider noget spredt. Foruden sjusk med datoer,

4) Chinese Economy Post-Mao. Vol. 1, Joint Economic Committee. Washington, 1978, s. 208.

kildeangivelser, transkriptioner (et kryds mellem Wade-Giles og Pinyin), terminologi og litteraturliste, mangler der samlende konklusioner. Manglen på helhed og koordinering vil volde - overvindelige - pædagogiske problemer. Men positivt er det, at Den Ny Verden tager kinesisk industripolitik op og således dels udbygger mulighederne for at forstå Kinas politiske udvikling i disse år, dels flytter os en anelse nærmere inkorporeringen af kinesisk erfaringsmateriale i samfundsvidenskabelig teoridannelse.

Clemens Stubbe Østergaard

Hans Jørgen Nielsen, Politiske holdninger og fremskridtsstemme. København: Forlaget Politiske Studier, 1979. 184 s.

Som titlen angiver, koncentrerer Hans Jørgen Nielsens (HJNs) bog om Fremskridtspartiet (FRP) sig om FRP-vælgernes politiske holdninger. Disse holdninger opdeles i to typer: For det første højre-venstre holdninger (eller holdninger til økonomisk politik), der ses som det politisk-ideologiske udtryk for samfundets grundlæggende konflikt mellem bedrestillede og dårligerestillede, dvs. statusmodsatningerne. For det andet holdninger til det politiske system, nærmere bestemt politisk alienation (mistillid og politisk ineffektivitet) og holdninger til styreformens (for eksempel restriktive/autoritære holdninger). Denne opdeling strukturerer ikke alene hovedafsnittene med holdningsanalyserne (kap. 5-9), men også de mindre afsnit om FRPs ideologi (kap. 1), FRP-vælgernes sociale baggrund (kap. 4) samt en forskningsoversigt (kap. 2).

Ideologianalysen er nærmest ment som en introduktion og er derfor overvejende af refererende karakter. Dog konkluderes det, at partiet placerer sig ekstremt til højre, samt at skattepolitikken er en logisk velintegreret del af partiets gammelliberalistiske ideologi. Holdningen til det politiske system beskrives som værende præget af mistillid (hvilket understreges af en aggressiv retorik) samt til en vis grad autoritære/restriktive synspunkter. HJN modificerer dog begge sæt af konklusioner med henvisning til, at partiet for eksempel går ind for højere folkepension, flere folkeafstemninger m.v.

Disse konklusioner er rimelige og væsentlige, men det implicit benyttede begrebsskema synes dog at forhindre, at netop de omtalte "modifikationer" rigtigt indfanges. Det gælder for eksempel partiets anti-elitisme (eller rettere: mod-elitisme, for man ønsker de "virkelige" eksperter til magten - med øgede beføjelser), anti-intellektualismen, angrebet på privilegier, lighedsretorikken